

2. Zomchak L., Hakava S. Unveiling Disparities and Resilience in Ukrainian Regional Labor Markets: Multidimensional Ranking Approach. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 495-516.

3. Vdovyn M., Zomchak L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid-19 and war. *Věda a perspektivy*. 2022. 8(15). P. 48-57.

4. Зомчак Л. М., Дида А. О. Регіональна диференціація та диспропорції аграрного сектору України: кластерний підхід. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. №6 (15). С. 24-30.

5. Zomchak L., Kukhotska T. Building Food Security Resilience in Ukraine: The Autoregressive Approach to Food Price Forecasting. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 403-424.

6. Zomchak L., Miskiv D. Structural model of Ukrainian economic performance: interactions between GDP and industrial output. *Smart Economy, Entrepreneurship and Security*. 2024. 2(2). P. 7-16.

7. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Сахно О. О.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: **Савченко А. М.,**

канд. екон. наук., доцент, доцент кафедри

обліку та аудиту

Державний податковий університет

м. Ірпінь

СТІЙКІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення стало катаклізмом для економіки України, адже величезна кількість підприємств була зруйнована або вимушено покинула місце розташування власних виробничих цехів, складів, магазинів, адміністративних будівель через активні бойові дії. Для малого бізнесу дане становище безпосередньо стало потрясінням, але завдяки своїй мобільності він здатен швидше реагувати на вимоги ринку, тому, незважаючи на зруйновану інфраструктуру і масове переміщення людей, більшість малих підприємств не лише зберегли власну справу, а й змогли її розвинути.

Питання стійкості малого бізнесу в умовах війни досліджували як державні інституції, так і науковцями. У своїй науковій праці «Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану: інструменти фінансової та кадрової безпеки» дане питання дослідили Н. Михаліцька та М. Яцик. Ключовою ідеєю їхнього дослідження є ефективне поєднання

державної підтримки, грантових програм та інвестицій в людський капітал здатне не лише зберегти, а й забезпечити розвиток підприємництва навіть під час кризи [1].

Додаткова компенсація є рушієм і стимулятором для малого бізнесу. У Київській області реалізується механізм додаткового відшкодування частини відсотків за кредитами для мікро-, малих та середніх підприємств у межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Її мета — підтримати підприємства, які під час воєнного стану зберегли, створили або відновили робочі місця разом із фондом оплати праці та зареєстровані на території області. Компенсація полягає у зниженні ставки за кредитом до 0% річних за рахунок коштів обласного бюджету. Відшкодування здійснюється через Фонд розвитку підприємництва відповідно до затверджених реєстрів підприємств, які відповідають умовам програми. Порядок реалізується на основі постанов Кабінету Міністрів України та в межах Комплексної програми «Конкурентоспроможна Київщина» на 2022–2025 роки [2].

Спільна програма Фонду розвитку підприємництва та Київської обласної державної адміністрації в межах даної державної ініціативи допомогла 199 підприємствам отримати фінансування на загальну суму 630 млн грн, що дало змогу створити 860 нових робочих місць, зокрема 57 – для ветеранів, що особливо важливо в контексті соціальної інтеграції військовослужбовців після демобілізації. Найактивніше підтримуються сільське господарство, переробка, транспорт, торгівля та послуги [3].

Урядова програма мікрогрантів «Власна справа» стала ефективним інструментом підтримки малого бізнесу в Україні, особливо в умовах війни. З 2022 року понад 20 тисяч українців отримали фінансування для започаткування або розвитку власної справи, створивши тисячі нових робочих місць. Програма надає мікрогранти до 250 тисяч гривень, які можна витратити на придбання обладнання, сировини, оренду приміщень, маркетинг тощо. Головна умова – створення одного або двох нових робочих місць [4]. Приклад успішного використання мікрогранту демонструє історія подружжя Анни та Костянтина Воскобойників – переселенців із Херсона, які після вимушеного переїзду до Вінниці змогли відновити й розвинути власний бізнес завдяки державній програмі "Власна справа". Після релокації їм довелося починати з нуля. Завдяки отриманню мікрогранту в розмірі 250 тисяч гривень було забезпечено реалізацію першого етапу інвестиційного проєкту. Кошти були раціонально розподілені на закупівлю спеціалізованого холодильного обладнання, матеріалів для пакування продукції, а також частково використані для покриття витрат на оренду виробничого приміщення. Результатом інвестування стало налагодження процесу виготовлення свіжих фермерських сирів, які використовуються безпосередньо у виробництві

продукції для власного закладу громадського харчування. Власники бізнесу створили три нових робочих місця та мають амбітні плани з розширення виробництва [5]. Дана ситуація демонструє, як грантова підтримка від держави може стати реальним поштовхом для відновлення бізнесу, створення робочих місць та розвитку локального виробництва.

Грантову допомогу малому бізнесу в Україні формують не лише державні програми, а також ініціативи від міжнародних організацій та урядів. Наприклад, програми від USAID, UNDP, EU4Business, GIZ, CHEMONICS підтримують розвиток бізнесу в критично важливих галузях — агросекторі, харчовій промисловості, ІТ-сфері. Крім фінансування, міжнародні організації надають менторську підтримку, навчання, юридичну та бухгалтерську консультацію, допомагають із просуванням на міжнародні ринки, сертифікацією продукції, створенням бізнес-мереж. Програма розвитку ООН в Україні у партнерстві з Урядом Японії виступила співорганізатором освітньо-грантової ініціативи «Траєкторія 2», метою якої є підтримка ветеранів, військовослужбовців та їхніх родин у започаткуванні або розвитку власного бізнесу. Програма спрямована на сприяння працевлаштуванню та соціальній адаптації ветеранів у контексті післявоєнного відновлення країни. За даними Українського фонду ветеранів, значна частина військовослужбовців стикається з труднощами при працевлаштуванні, що підкреслює актуальність таких ініціатив. Програма включає двомісячне навчання з основ підприємництва, фінансового менеджменту, цифровізації та маркетингу, індивідуальну підтримку у створенні бізнес-планів та можливість отримати грантову допомогу. За підсумками навчання 68 учасників із найкращими бізнес-ідеями отримають фінансування, зокрема: до 1 млн грн у категорії «Початківець бізнесу» та до 2 млн грн — у категорії «Досвідчений підприємець» [6].

Згідно з проведеним аналізом, результати попередніх досліджень знаходять своє підтвердження. Наведені приклади та статистичні дані одноставно свідчать про значну здатність малих підприємств пристосовуватися до надзвичайно складних воєнних обставин. Завдяки підтримці з боку державних програм, а також завдяки грантовим ініціативам від міжнародних партнерів українські підприємці отримують реальні інструменти для збереження, відновлення та розвитку власного бізнесу, створення нових робочих місць і сприяння економічному відновленню країни. Особливу увагу приділено підтримці ветеранів і внутрішньо переміщених осіб, що не лише сприяє реінтеграції у мирне життя, а й активізує економічні процеси. Взаємодія державної та міжнародної допомоги формує новий рівень підприємства — цифровізований та підлаштований до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Михаліцька Н. Я., Яцик М. Р. Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану: інструменти фінансової та кадрової безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. Економічна*. 2023. № 2. С. 45-54.
2. Програма додаткова компенсація для відновлення мікро, малих та середніх підприємств Київської області в рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» URL: <https://bdf.gov.ua/>.
3. Поєднання «5-7-9%» з місцевими бюджетами розширює доступ малого бізнесу до кредитування зі зниженням ставки до 0%, – Юрій Драганчук. URL: <https://koda.gov.ua/>.
4. Як отримати грант на власну справу у 2024 році URL: <https://cdc.dcz.gov.ua/>.

Сидоренко С. С.,
аспірант кафедри підприємництва та бізнес-технологій
Науковий керівник: Ратушна О. П.,
канд. екон. наук, старший викладач
Уманський національний університет
м. Умань

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Аграрний сектор України є стратегічною галуззю економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, валютні надходження та розвиток сільських територій. В умовах глобальних викликів – змін клімату, воєнного стану, економічної нестабільності – постає необхідність переосмислення підходів до формування інвестиційної політики аграрних підприємств. У центрі уваги має бути сталий розвиток – гармонійне поєднання економічної доцільності, екологічної безпеки та соціальної відповідальності.

Інвестиційна політика підприємства – це система рішень і дій, спрямованих на оптимальне формування, розміщення та використання інвестиційних ресурсів для досягнення стратегічних цілей. У сільському господарстві вона має низку особливостей:

- сезонність виробничих циклів;
- високий рівень залежності від погодних умов;
- тривалі періоди окупності (особливо у тваринництві, садівництві);
- обмежений доступ до фінансових ресурсів, особливо для малих підприємств.